

סימן י"ד

בענין הדלקת נרות שבת וחנוכה לפני פלג המנחה – מבאר וממציא יסודות היתר בהא דנהוג להדליקן בעוד היום גדול שהוא לכאורה נגד דברי הש"ס והשו"ע

בתוכן: מנהגינו להחמיר כהגאונים וע"כ ניכר בנר שהוא לכבוד שבת / שיטת התרה"ד והלבוש בפלגה"מ / מבאר דשיטת הלבוש אתיא גם לר"ת / ויש לסמוך על שיטת הלבוש / שקו"ט בדברי הלבוש שסותר א"ע משבת לחנוכה / מיישב מנהגינו עפ"י דברי אפרים והר"ש ענגל דבע"ש מצות נ"ח ביום דוקא / מבאר בטו"ט מנהגינו להדליק נ"ח לפני נר שבת / ביאור שיטת הרשב"א דמדליקין נר שבת והדר נ"ח / ודעת הגר"א בזה.

הנ"ל, הרי זה ג' רגעים לפני שקיעה"מ, דשקיעה"מ הוא שעה וי"ז דקות [מינוטין] לפני זאה"כ, וא"כ אם מדליקין רבע שעה לפני השקיעה הרי אנו מדליקין י"ז דקות לפני פלג המנחה, ואין יוצאין צוה ידי חובת ההדלקה, וטוב היה לנו להדליק סמוך לשקיעה"מ ממש שאז הוא כבר לאחר פלג המנחה, - וכבר קרא תגר ע"ז בשל"ה הק' שאביא להלן.

ובאמת אף אם ידליקו סמוך לשקיעה"מ עדיין לא יעלה יפה, דהרי פלג המנחה אנו מושפין לפי שעות ומניזות כמש"כ הרמ"א בס"י רל"ג ס"א, ודימי החורף שהימים קצרים יש צהרצה מקומות שאין להיום [שהוא מעלות השחר עד זאה"כ] רק לערך י' או י"א שעות, וממילא פלגה"מ הוא רק לערך שעה ועשר דקות ופחות מזה, ואז נמצא דפלג המנחה הוא לאחר שקיעה"מ, וא"כ אפילו ידליקו סמוך ממש לשקיעה"מ אעפ"כ ידליקו לפני פלג המנחה שהוא לפני זמן הדלקה כדצאנו.

ואף דמה שאנו מדליקין לפני שקיעה"מ הוא משום שאנו מחמירין כשיטת הגאונים דלאחר שקיעה"מ הוא כבר צין השמשות, ואנו פורשין אז ממלככה, ומשו"כ אנו מדליקין לפני זה - וגם אי נימא דמה שנהגין להדליק רבע שעה לפני השקיעה הוא משום שאנו רוצים להחמיר כשיטת היראים שבין השמשות הוא שלש רביע מיל [י"ג מינוטין ומחלה] לפני השקיעה, וכדמבאר במג"א ס"י רס"א סק"ט וסק"י שיש להחמיר כדבריו, [ועי' מה שכתבתי מזה בתשובה ריש ס"י ט"ו] מ"מ הרי זה חומרא הבא לידי קולא, שע"ז נדליק ונצרך על נרות שבת וחנוכה בעוד היום גדול מעיקרה דדינא, דאין קימ"ל כר"ם כדמבאר בשו"ע וברוב הפוסקים, ואין אנו מקילין לצורך על הנרות לפני פלג המנחה לפי שיטת ר"מ.

(ב) יש ליישב דמאחר דאנן מחמירין כשי' הגאונים ע"כ שפיר ניכר שהמה נרות שבת.

טבת תשד"ס לפ"ק

שוכט"ס לאוהבי ורב חביבי האברך כמדרשו, יראת השם אוצרו חר"ב טובא, כש"ת מו"ה אברהם שמואל גליק נ"י

אחדשה"ט כמשפט:

הנני להעלות על הכתב מה שעלה צרעיוני בענין מה דצדק לן מר, אודות זמן הדלקת נר שבת, ונר חנוכה צערצ שבת, שמנהג העולם להדליקן לערך רבע שעה לפני שקיעה"מ, וצירושלים מדליקים כארבעים דקות (מינוטין) לפני שקיעה"מ, שהוא נגד הדין המפורש בש"ס ובשו"ע שאין להדליק בעוד היום גדול.

(א) מוכיח דמנהגינו ובש"כ מנהג ירושלים להדליק לפני פלג המנחה הוא לכאורה נגד הש"ס והשו"ע.

ד"ע לך שכבר נשאלתי ע"ז כמה פעמים וזה זמן זמנים טובא שאני מתקשה למצוא פתרון המתקבל על הלב, איך אנו מדליקין נר שבת ונר חנוכה בע"ש מוקדם כ"כ, הלא מבואר בשו"ע ה' שבת ס"י רס"ג ס"ד לא יקדים למהר להדליק בעוד היום גדול שאז אינו ניכר שמדליקו לכבוד שבת, וגם לא יאחר, ואם רוצה להדליק נר בעוד היום גדול ולקבל עליו שבת מיד ראשי, דמכיון שמקבל עליו שבת מיד אין זה הקדמה ובלבד שיהא מפלג המנחה ולמעלה שהוא שעה ורביע קודם הלילה, הג"ה וע"ל ס"י רס"ז, ואם היה הגר דלוק מצעוד היום גדול, יכבדו ויחזור וידלקנה לצורך שבת עכ"ל.

ואף צדיעבד אם הדליק לפני פלג המנחה צריך לכבותו ולחזור ולהדליקו, ואפילו לצרך עליהן, אף שההדלקה הייתה לכבוד שבת כמו שכתב בעולת שבת הו"ד צביאור הגר"א ד"ה מצעוד, ועי' צביאור הלכה ד"ה מצעוד וכו', - וכן גבי נר חנוכה צסי' תרע"ט כ' המג"א דלא ידליק קודם פלג המנחה ע"ש, - והרי פלג המנחה שהוא שעה ורביע לפני זאה"כ כוכבים כדעת התרומת הדשן ס"י א' וכן פסק המחבר

א דכ"ז יחא להנהיגין להדליק כרבע שעה סמוך לשקיעה"ח כפי שנוהגין ברוב הקהילות צו"ל וצרחי ארץ ישראל, - אמנם צעיה"ק ירושלים ח"ו מדליקין ארבעים דקות לפני שקיעה"ח, ואז הרי עוד היום גדול, כי האנשים עדיין עושים ממלאכה עד סמוך לשקיעה, - ואף דלהגאונים הוא כבר לאחר פלג המנחה כי לדידיהו צע"כ פלג המנחה הוא כשעה ורביע לפני השקיעה כשיטת הלבוש, או עכ"פ שעה ורביע לפני הלילה, שהוא לדידהו שלש רביע מיל לאחר השקיעה, - מ"מ הרי לא קימ"ל כהגאונים, רק לגבי השקיעה קבלנו עלינו להחמיר ולפרוש ממלאכה מהשקיעה ואילך, לכן שפיר כתבנו דאז מינכר שמדליקין לכבוד שבת, לא כן מפלג המנחה של הגאונים שאין אנו נוהגין כוותיהו לקרותו אז פלג המנחה, הן שאין אנו מתפללים מעריב מוקדם כ"כ, אלא מפלג המנחה של ר"ת, ופלג המנחה של הגאונים אללנו עדיין יום גמור ח"כ אינו ניכר כלל בהדלקת הנרות שהמה לכבוד שבת, לכאורה.

ואף דהמג"א צסי' רס"א סק"ט הביא בשם מהרי"ל סי' קס"ג שיש נוהגין לקבל שבת שמי שעות לפני הלילה, - הרי לא קימ"ל כדברי המהרי"ל הללו שהרי הוא סובר דפלג המנחה משערינן בשעות שוות שעה שעות מחלות היום, ושעה ורביע לפני הו"ל פלג המנחה, וע"כ שפיר יכול להיות ששמי שעות לפני הלילה הוא כבר אחר פלג המנחה, אבל אכן הלא קימ"ל כדעת הרמ"א צסי' רל"ג דמשערינן לפלגה"מ לפי שעות זמניות, - ועוד דהרי דעת מהרי"ל דפלגה"מ הוא שעה ומחצה לפני שקיעה"ח כדמבאר צשו"ח מהרי"ל החדשות סי' מ"ה ס"ד ע"ש, - ואכן הלא קימ"ל כר"ת דלדידיה ח"א לקבל שבת רק כשעה ומחצה לפני צאה"כ וקודם לזה לא חל קבלתו כלל אפילו דיעבד כדמבאר צסי' רס"א וצמג"א סק"ו, וצסי' רס"ו ע"ש.

א דכ"ז יש מקום לומר דמאחר שבזמנינו ככל עיר ועיר ובפרט בירושלים עיה"ק נמצאים הרבה קהילות שנוהגין כפסק הגר"א לנהוג כהגאונים לגמרי צין לקולא וצין לחומרא, [וגם דעת הגרש"ז צסידורו כן הוא וכן נוהגין אחריו צכמה קהילות] ואפילו לענין עשיית מלאכה צמו"ש אינן חוששין לשיטת הר"ת כלל, והלא המה הם שהנהיגו להדליק ארבעים דקות לפני השקיעה, לכן אף הנהגים בעיר זאת כשיטת ר"ת, אעפ"כ אם המה מדליקין נרותיהם מפלג המנחה של הגאונים, שפיר ניכר גם צנרותיהם שנדלקו לכבוד שבת מאחר שחלק גדול ויכר מן העיר נוהגין לגמרי כהגאונים, - כן י"ל ליישב מנהג ירושלים.

ב יש מקום לומר דמאחר שבזמנינו שיש לנו אור עלעקטרי ובכל ימי השבוע אין אנו מדליקין נרות כלל, ע"כ שפיר ניכר לעין כל גם כשמדליקין הנרות קודם פלג המנחה, שלכבוד שבת הן מדליקין, - ודוקא צמי חו"ל והשו"ע שצכל ימות השבוע לכל דבר הצריך אור צצית היו מדליקין נרות, ע"כ אם היו מדליקין צע"ש מוקדם יותר מדי, לא היה ניכר

אמנם צנרות שבת היה מקום לומר, דמאחר דכל מה שאין להדליק נרות שבת צעוד היום גדול, מקורו צגמ' שבת כ"ג ע"ב וצלבד שלא יקדים, ומפרש רש"י שלא יקדים דלא מינכר שזהו של שבת, וכן העתיק המחבר הג"ל דלא יקדים להדליק לפני פלג המנחה צעוד היום גדול שאז אינו ניכר שמדליקין לכבוד שבת, - וא"כ י"ל דכ"ז לא שייך רק לשיטת המחבר דפסק להלכה ולמעשה כשיטת ר"ת צין לקולא צין לחומרא ולא חייש כלל לשיטת הגאונים, ומשום כן אף אם מקבלת האשה שבת אז צעת ההדלקה אפ"ה לא חל קבלתה כלל ולא נאסרה בקבלה זו צעשיית מלאכה, וגם לאחרים עדיין עוד היום גדול, לכן שפיר כתב המחבר דלא ניכר כלל שהדליקה הנרות לכבוד שבת, - משא"כ אכן אע"ג דמעיקרא דדינא קימ"ל כשי' ר"ת, מ"מ מאחר דאנו מחמירין וחוששין לשיטת הגאונים ופורשין ממלאכה מעת שקיעה"ח, ומכאן חומרא זו ח"א לנו להדליק לאחר השקיעה, וגם אם איתרה האשה ולא הדליקה עד לאחר השקיעה לא מדליק הנרות לאחר השקיעה, ע"כ צודאי ניכרין נרות הללו שנדלקו לכבוד שבת אף שהוא לדידן לפני פלג המנחה, וגם כשמדליקין רבע שעה לפני השקיעה מ"מ הרי זהו סמוך ממש לשקיעה ולצין השמשות לשיטת הגאונים שאנו מחמירין וחוששין להו, ובפרט אם מחמירין כשיטת היראים לפרוש אז ממלאכה כנ"ל, אז צודאי ניכר שהנרות המה לכבוד שבת ויכולין להדליקן ולצרך עליהן לכתחילה.

וכעין זה כתב צשל"ה הק' צמסכת שבת פרק נר מצוה ד"ה ולענין וכו' שקורא שם חגר על מה שמדליקין צכמה קהילות מוקדם יותר מדאי, וז"ל נשמע מכל זה שעל כל פנים לא יקדים יותר בהדלקת הנרות מפלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם הלילה, ותמיהני על קהילות צצחוצה לאחר הנהגים להדליק צערב שבת שמי שעות קודם הלילה, צפרט צימי הקיץ שקוראים לביהכנ"ס צעוד היום גדול מאוד, ע"כ ראי' לכל צעל נפש להחמיר ולתקן כל מה דאפשר, ויזוה לאשמו להדליק צין מנחה למעריב לאחר שהתפללו הקהל מנחה, ואז הכל מוכנים לקבלת שבת ונראה שמדליק לכבוד שבת, כי הטעם שלא יקדים הוא משום שאין ניכר שמדליק לשם שבת אבל זה האופן ניכר ויכר עכ"ל.

מתבאר לן מדברי השלח"ק שאף אם היו מדליקין צין מנחה למעריב כדצרי, מ"מ היה זה עוד לפני פלג המנחה, אלא דמ"מ החיר להדליק אז, מטעם דכבר הכל מוכן לקבל שבת ונראה ומוכח דמדליקין לכבוד שבת, - וא"כ ה"ה צניד"ד אע"ג דאנו מדליקין עוד לפני מנחה וכשעה שלימה לפני קבלת שבת, מ"מ מאחר דאנו פורשין ממלאכה משקיעה"ח, וגם הכל מוכן לכבוד שבת, ע"כ י"ל דשפיר ניכר שמדליקין הנרות לכבוד שבת, וכדציארנו.

ג מיישב מנהג ירושלים המדליקין נרות שבת ארבעים דקות [מינוצין] לפני שקיעה"ח.

שהדליקין לנורך שבת, משא"כ צומנינו שאין משתמשין בגרות רק לכבוד שבת ויו"ט ממילא גם אם מדליק בעוד היום גדול עכ"ז ידוע ויכר לכל שלכבוד שבת מדליקין.

(ד) אלא דעדיין צ"ע איך מדליקין נר חנוכה בערב שבת בעוד היום גדול לפני פלגה"מ - וי"ל דפומבין על שיטת ה"ב"ש דגם לר"ת פלגה"מ הוא שעה ורביע לפני השקיעה.

אלא דכ"ז ניחא לישב מנהגינו בהדלקת נרות שבת לפני פלגה"מ, משא"כ נרות חנוכה דמה שמדליקין אותן כלילה הוא משום דכן הוא מצותן, כדאיתא בשבת כ"א ע"ב מצותן משתקע החמה והיינו לאחר צאה"כ דמצוה"א בשו"ע סי' תרע"ב ובמג"א שם, ובי"ט אין זמנה כלל, אלא דבער"ש חנוכה שא"א להדליק לאחר צאה"כ לכן תקנו חכמים להדליק עכ"פ סמוך ללילה, והיינו מפלג המנחה ואילך, דאז כבר מקרי לילה לכמה דברים, כגון לענין תפילת ערבית וספירת העומר לכמה פוסקים, ולכן יכולין להדליק אז ומקרי כאילו כבר הדליק כלילה, משא"כ לפני פלג המנחה שהוא יום גמור איך ראין להדליק ולנרך, ואף שאנו נוהגין להחמיר בהגאונים, מ"מ איך אנו מקילין לנרך אז כשהוא עדיין בעוד היום גדול לר"ת ודעמיה שקימ"ל כוונתו מעיקרא דדינא.

אמנם היה אפשר לומר שאנו סומכין על שיטת הלבוש שהגם דהוא ס"ל כר"ת לילה הוא לאחר ד' מילין משקיעה"מ והיינו צאה"כ, עכ"ז לענין פלג המנחה ס"ל דאין מחשבין מעלות השחר עד צאה"כ י"ב שעות, אלא מנן החמה עד שקיעה"מ, ופלג המנחה הוא שעה ורביע לפני שקיעה"מ אף לר"ת, ע"י הלבוש סי' רל"ג שהאריך בזה.

ולפי"ז נמצא דהגם דקימ"ל כשיטת ר"ת, מ"מ פלגה"מ הוא שעה ורביע לפני שקיעה"מ שהוא קרוב לשני שעות ומחצה לפני צאה"כ, וממילא אפשר לן להדליק נר שבת ונר חנוכה בערב שבת קרוב לשני שעות ומחצה לפני צאה"כ, וכמו שכתב צאמת הלבוש בעצמו צאו"מ סי' רס"ג ס"ה, ח"ל ולא יקדים למהר להדליק בעוד היום גדול שאז אינו יכר שמדליקין לכבוד שבת, וגם לא יאחר, ואם רוצה להדליק נר בעוד היום גדול ולקבל עליו שבת מיד רשאי, כיון שמקבל עליו שבת מיד אין זו הקדמה, ובלבד שיהא מפלג המנחה ולמעלה שהוא שעה ורביע קודם שקיעה"מ וכו' עכ"ל, וכ"כ שם בס' רס"ז ע"ש.

ולפי"ז מסתברא למימר דה"ה בגרות חנוכה שמצוה"א בשו"ע סי' תרע"ב ס"א, דכשהוא ערוד יכול להדליק מפלג המנחה, דכש"כ כשחל צ"ש יכול הוא להדליקן לכתחילה מפלגה"מ ואילך שהוא לשיטת הלבוש כשתי שעות ומחצה לפני צאה"כ.

ומעתה יחייש מנהגינו דמדליקין כרבע שעה לפני השקיעה, דאנו סומכין על שיטת הלבוש דס"ל דאז הו"ל כבר הרבה אחר פלג המנחה, ולא היו בעוד היום גדול.

וכן מצאתי בספר מנחת כהן צמחמר מצוה השמש מאמר שי פ"ו שהוכיח שם דהאדק עם הלבוש דפלג המנחה הוא שעה ורביע לפני השקיעה, דאל"ה אין לנו ממי להדליק נרות שבת רק ג' דקות [מינוטין] ע"ש שהאריך, ומסיק ח"ל וראיה לזה שהרי בכל תפלות ישראל נוהגים להדליק את הנר ולקבל שבת בחפז ערבית זמן רב קודם שקיעה"מ, והיינו מפלג המנחה ואילך כדעת ר' יהודה, וצודאי זהו כדעת בעל הלבושים, דאילו לדעת בעל תרומת הדשן כל זה אסור כיון שהוא קודם פלג המנחה לפי חשבונו וכמו שכתבנו עכ"ל, - הרי מפורש בדבריו דאנו סומכין להלכה על שיטת הלבוש דפלגה"מ הוא שעה ורביע לפני שקיעה"מ.

ואף דלענין נר שבת אין להוכיח ממנהג העולם דקימ"ל כהלבוש, שהרי שפיר י"ל כמו שציבארנו ומקורו מדברי הש"ה דנר שבת חלי בהיכר שמדליק לכבוד שבת, - מ"מ לענין נר חנוכה דלא סגי לן בהיכר אלא בעינן שדליק סמוך ללילה, בזה שפיר י"ל כדברי המנחת כהן דעל כרחק סומכין על דעת הלבוש דפלג המנחה הוא שעה ורביע לפני שקיעה"מ, וכמו שמסיק שם המנחת כהן שאף שר"ך להחמיר כחומר ב' השיטות התרומת הדשן והלבוש, מ"מ למילי דרבנן שפיר יש לסמוך על שיטת בעל הלבושים ע"ש, וא"כ ה"ה לגבי חנוכה.

והגם דברכה לנטלה הוא חשש דאורייתא וא"כ איך נברך על נרות שבת וחנוכה כשהוא עוד יום גמור לדעת בעל תרומת הדשן, ולמילי דאורייתא הלא חיישין לב' השיטות וכמש"כ במנחת כהן, - י"ל דמאחר דלמילי דרבנן סומכין על שיטת הלבוש ויכול לקיים אז מצוה הדלקת נר חנוכה שהוא דרבנן, א"כ שוב שפיר יכול לברך עליה דהרי מקיים אז המצוה שאנו חז"ל, וזה לא מקרי ספק אלא קולא שהקילו במצוה דרבנן, וכעין מה שפסק המחבר שיכול להדליק נ"ח בעת הצורך מפלג המנחה ואילך ולנרך עליה אף דמצוה"א אין מקילין בהן לעשותן מפלג המנחה, ולכאורה גם דאורייתא אין מקילין בהן, מ"מ לא היה לן לברך עליהן מחשש ברכה לנטלה שהוא דאורייתא, אלא ע"כ כדברינו דמאחר שצמצום דרבנן מקילין לקיימן מפלג המנחה ואילך, שוב הו"ל מצוה כחיקונה ושפיר יכול לברך עליהן ודוק.

(ה) מביא דברי המנחת כהן והמשמרת ש"ס שמפרשים דעת המחבר בה"ב"ש - ומתמה ע"ה.

וראיתי להמנחת כהן שם פ"ט שמוכיח דגם דעת המחבר כדעת הלבוש דפלגה"מ הוא שעה ורביע לפני שקיעה"מ, ומש"כ המחבר שעה ורביע קודם הלילה כונתו קודם השקיעה, אלא שקורא לשקיעה לילה כדמצינו בכמה דוכתי דשקיעה"מ מקרי לילה ע"ש.

וכן מצאתי בספר משמרת שלום [להר"ש מקודינז וי"ע] בס' כ"ו אות ו' שכתב נמי להוכיח דעת המחבר

חטובה כ' דיש להדליק נ"ח מעט קודם שקיעה"ח - כגון מפלג המנחה ואילך - ע"ש, הרי דס"ל דפלג המנחה הוא סמוך לשקיעה"ח, והיינו ע"כ כשיטת התרה"ד שפלגה"מ הוא ג' דקות לפני השקיעה, והוא סמירה גלויה, ולא ראיתי מי שעמד בזה.

(ז) יש ליישב סתירת ה"בב"ש עפ"י שפי' דבריו במג"א - אלא שהפוסקים סתרו פירושו.

ובד"י ליישב דברי הלבוש שלא יהיו סותרין אהדדי, היה אפשר לפרש דבריו כמו שפירש במג"א ס' רל"ג קוסק"ג, דכונת הלבוש בזה שכתב דמשערין מהנך החמה עד שקיעה"ח, כונתו לסוף השקיעה והוא כמו רביעית שעה קודם לנ"ח"כ (י"ג מינוטין וחצי) ע"ש.

ולפי"ז פלגה"מ שהוא שעה ורביע קודם לזה, הרי הוא קרוב לשעה ומחצה לפני לנ"ח"כ [שעה וכ"ח מינוטין וחצי], והוא יותר מרבע שעה לפני השקיעה [שש עשרה וחצי מינוטין], - וזה י"ל בכונת דברי הלבוש בה"י חטובה, דמי שטרוד יכול להדליק מעט קודם שקיעה"ח והיינו כרביע שעה לפני שקיעה הראשונה, ורבע שעה שפיר אפשר לקרותו מעט קודם שקיעה [וצפרט צמי חטובה שהימים קצרים, אז לא מגיע לפלג המנחה רק לערך שעה, שהרי בשעות זמניות משערין ליה כמס"כ הרמ"א בס' רל"ג, ונמצא דפלג המנחה הוא רק מעט קודם שקיעה"ח גם לדעת הלבוש], ומדברי הלבוש הללו יש הוכחה לפירושו של המג"א.

אלא דדברי המג"א הללו תמוהים הם כמו שהשיג עליו באלוה רצה שם סק"א, דהרי מצוה להדיא בלבוש ס' רס"ז ס"ב שפלגה"מ הוא שני שעות ומחצה [פחות חלק כ' מן השעה] לפני הלילה, ואילו לפי"ד המג"א אין רק שעה ומחצה מפלג המנחה עד הלילה כנ"ל, ודברי המג"א נע"ג, - ומאחר שא"א לפרש דברי הלבוש כפי' המג"א א"כ שוב לא תעלה ארוכה לקושימינו ע"ד הלבוש ודבריו עדיין סותרין אהדדי כנ"ל.

(ח) מיישב סתירת ה"בב"ש דשאני הדד"ק"ג חטובה מהדד"ק"ג שבת דבעינן ביה לילה.

ולחומר הנושא היה נראה ליישב דברי הלבוש, דמאחר דס"ל להלבוש דפלג המנחה הוא כשי שעות ומחצה לפני לנ"ח"כ, לכן אע"ג דלגבי הדלקת נרות שבת נע"כ לומר דיכולין להדליק מפלג המנחה ואילך, כמו שמחזיר מדברי התוס' ברכות כ"ז ע"א ד"ה רב ללי, מ"מ היינו דוקא לענין הדלקת נר שבת, דמאחר שיכולין להסתפלל ערצית ולקבל שבת מפלג המנחה, לכן צודאי ה"ה דיכולין להדליק אז נרות שבת, דהכל דין אחד הוא, וגם אז הרי צודאי ניכר שמדליקין לכבוד שבת.

משא"כ בנרות חטובה שפיקר מנותן הוא כלילה דוקא,

כשיטת הלבוש ח"ל וכ"נ מסתימת לשון השו"ע (רס"ג ס"ד) ואם רוצה להדליק הנר מצד היום גדול וכו' ובלבד שיהא מפלג המנחה ולמעלה שהוא שעה ורביע קודם הלילה עכ"ל המחבר, והנה אם ימא דפלגה"מ הוא קודם לנ"ח"כ נמצא שהוא רק ג' מינוט קודם השקיעה, אלא ע"כ דחשבינן פלגה"מ קודם השקיעה, וע"כ שפיר שייך ואם רוצה להדליק צד היום גדול, ולשון קודם הלילה הוא לאו דוקא וכו' עכ"ל.

הנה חוץ ממה שהוא דוחק גדול להעמיס כן צדעת המחבר שקודם הלילה לאו דוקא, וכונתו קודם שקיעה"ח, וצפרט שאם כונתו לקודם שקיעה"ח, הרי הוא חולק להדיא על התרומת הדשן, וצודאי היה לריך לפרש ולא לסתום, וכש"כ שלא היה כותב לשון המשמעה לחרי אנפי, רק היה כותב מפורש קודם שקיעה"ח.

ומה שהקשה דא"כ אפשר לקרותו צד היום גדול מאחר שהוא רק ג' מינוט לפני השקיעה, - לק"מ דהרי לדעת המחבר דס"ל כר"ת הרי גם השקיעה עצמה הוא אצלו צד היום גדול שהוא שעה וחומש לפני הלילה, וע"כ שפיר קרא לפלגה"מ צד היום גדול, וכ"כ בתהלה לדוד, ופשוט.

עכ"פ הגם דלא ס"ל להמחבר כהלבוש, מ"מ נתבאר לן דיש לסמוך צמילי דרבנן ע"ד הלבוש דפלגה"מ הוא שעה ורביע לפני שקיעה"ח, ולהדליק אז נרות חטובה בע"ש, אף שלדעת התרומת הדשן ודעמיה הוא הרבה לפני פלגה"מ, ומיושג מנהג ירושלים להדליק נר שבת ונר חטובה ארבעים דקות לפני שקיעה"ח.

(ו) סתירת ה"בב"ש תרע"ב כתב דפלגה"מ הוא סמוך לשקיעה"ח.

אמנם היתר זה אינו עולה יפה דהרי הלבוש עצמו בס' תרע"ב ס"ב כתב ח"ל מי שהיה טרוד לנאת לדרך או כה"ג יכול להקדים להדליק מעט קודם שקיעה"ח, כגון מפלג המנחה ואילך, שהוא זמן תפלת ערצית לדין וכו', הרי דהלבוש עצמו לא החיר להדליק נר חטובה אפילו בשעת הדחק רק סמוך לשקיעה"ח, ולא שעה ורביע לפני השקיעה כמו שהחיר להדליק בנר שבת.

אלא דדברי הלבוש פלאים שהרי סותר א"ע להדיא שבה"י תפלת המנחה בס' רל"ג ובה"י שבת בס' רס"ג ובס' רס"ז כתב הלבוש לחלוק על התרומת הדשן, והחליט להלכה דפלג המנחה הוא שעה ורביע לפני השקיעה, וכדפירש ביומא בס' רס"ז ס"ב צאה"ד, ח"ל ולדידי נראה לי מחוץ דברי התוכנים האלקיים בפשיטות שטעות גמור הוא, ולא היה דעת רז"ל מעולם רק מעת זריחת השמש ואילך עד השקיעה, וזה נראה לי הלכה למעשה בכל הדינים הנאמרים בכגון זה שחלו אותם בשעות היום עכ"ל ע"ש, - משא"כ בה"י

לא רצה הלבוש לסמוך להדליקן אפילו בשעת הדחק מפלג המנחה שלו שהוא בעיניו של יום, ורק לענין תפלת ערבית יכולין להתפלל אז וכיוצא, אבל עדיין אינו סמוך ללילה כלל שיוכלו להדליק אז נרות חנוכה אפילו בשעה ד'.

וביתר ציבור י"ל, דהרי כל המקור שיכולים להדליק נר חנוכה מפלג המנחה ואילך הוא צדית יוסף מדברי המהר"י אבוהב, והוא צודאי ס"ל דפלג המנחה הוא סמוך לשקיעה כדעת המורה ד' ורוב הפוסקים, ומשום שפיר ס"ל דשעת הדחק יכול להדליק אז, לא כן הלבוש לשיטתיה דס"ל דפלג המנחה הוא שמי שעות ומחצה לפני זאה"כ, לדידיה א"א להחיר להדליק כ"כ מוקדם אף בשעת הדחק, ולכן לענין הדלקת נר חנוכה פסק הלבוש לסמוך לשקיעה"ח דוקא ולא קודם לכן, - ומש"כ הלבוש קודם שקיעה"ח כגון מפלג המנחה ואילך שהוא זמן תפלת ערבית לדידן וכו', כוננו לפלג המנחה וזמן תפלת ערבית המקובל לפי דעת רוב הפוסקים שהוא חולק עליהם, אבל אין כוננו זה להורות דפלג המנחה הוא סמוך לשקיעה"ח אלא סימנא בעלמא נקט דמפלג המנחה המקובל בין הפוסקים מאז יכולים בשעת הדחק להדליק נר חנוכה, כן נראה לדחוק בכוננו הלבוש ליישב דבריו שלא יהיו כסותרין.

(ט) מבאר דגם הגר"א והמשמרת ש"ס כתבו לחלק בין נר שבת לנר חנוכה, - ומתקשה הרבה במנהגינו להדליק נ"ח בע"ש לפני פלגה"ב.

ובדברינו אלה מתבאר מדברי הגר"א ציבור דבסי' תרע"ט חולק על הרמ"א שהחיר להדליק נר חנוכה בע"ש צעוד היום גדול, והוא חולק עליו דאין להדליק רק סמוך לשקיעה"ח כמש"כ הרשב"א והר"ן ע"ש, וכן מפורש בספר פסקי הגר"א צסי' תרע"ט וז"ל בע"ש שמדליקין נ"ח ואח"כ נר ש"ש כמבאר בשו"ע אין מקדימין להדליק נ"ח צעוד היום גדול אלא מדליקין כשעת שאר הימים דהיינו בתחילת השקיעה או קודם מעט אבל לא הרבה קודם ללא כמשמעות הרמ"א ז"ל שמקדימין הרבה, ציבורו סק"ב עכ"ל.

הרי מפורש יוצא לנו מזה דדעת הגר"א דאין להדליק נ"ח רק סמוך לשקיעה"ח, והרי ידוע שדעת הגר"א דפלגה"מ הוא שני שעות לפני זאה"כ [עי' בהג' הגר"א או"ח סי' תנ"ט] ולענין הדלקת נר שבת הלא צודאי לא פליג הגר"א דיכולין להדליקן מפלגה"מ ואילך כמשמעות החוס' בצרכות הנ"ל, וא"כ מאי שנא נר חנוכה מנר שבת, - אלא ע"כ דברינו דמאחר דגם הגר"א ס"ל דפלגה"מ הוא שעה ורביע לפני שקיעה"ח, ע"כ בעלמא נר שבת דאין האיסור להדליק צעוד היום גדול רק משום שאינו ניכר שהוא לכבוד שבת, ולכן כל שמדליק מפלגה"מ ואילך, שהוא זמן שכבר יכול לקבל שבת ולהתפלל ערבית, ע"כ שפיר ניכר שהוא לכבוד שבת, משא"כ נר חנוכה שעיקר מצותה צלילה, לכן

בע"ש צריך עכ"פ להדליק סמוך ביותר לשקיעה"ח כל מה דאפשר, אבל לא מפלג המנחה שהוא לדידיה שעה ורביע לפני שקיעה"ח.

ובן מנחם להמשמרת שלום הנ"ל שאף דזה"ל שבת נקט להלכה כדעת הלבוש, ואף רצה לפרש כן בדעת המחבר, שפלג המנחה הוא שעה ורביע לפני השקיעה, והחיר לכתחילה להדליק אז נרות שבת כנ"ל, מ"מ לענין נר חנוכה כתב הוא עצמו צסי' מ"ט סק"א, וז"ל בעש"ק אין להדליק עד אחר פלגה"מ דהוא שעה ורביע וזמנית קודם זאה"כ, ונלענ"ד דבשעה"ד יכול להדליק אחר פלגה"מ מהשקיעה דהוא שעה ורביע וזמנית קודם השקיעה וכו' - עכ"ל בהפנים, וציבורו מסבב כתב וז"ל ומ"ש ונלענ"ד וכו' דהנה זה"ל שבת העלינו להלכה דהעיקר לחשוב פלגה"מ קודם השקיעה ע"ש צאורן, מ"מ לענין נר חנוכה דמצותה אחר שקיעה"ח דוקא והב"ח והמ"א סי' תרע"ב הסכימו דמצותה אחר זאה"כ דוקא, ע"כ ירא אנכי לנשות מדברי הפוסקים שכתבו פלגה"מ קודם זאה"כ, אך לצורך גדול נלענ"ד דיש לסמוך ולהדליק אחר פלגה"מ דקודם השקיעה וכו' עכ"ל.

ולפי מה שציבורנו נמנע דהמשמרת שלום כוון יפה דבריו כדעת הלבוש, שהוא הוא הפוסק דס"ל דפלגה"מ הוא שני שעות ומחצה לפני זאה"כ, ואעפ"כ לענין נר חנוכה לא רצה הלבוש עצמו לסמוך להחיר להדליק בפלגה"מ ידידיה, רק מפלגה"מ של שאר הפוסקים שהוא סמוך לשקיעה"ח כדמפורש בדבריו ודציבורו, ושונה נר חנוכה מנר שבת, - אלא דמ"מ מה שהחיר המשמרת שלום בשעת הדחק גדול להדליק אף מפלגה"מ של הלבוש, לכאורה אין זה נכון דהרי הלבוש עצמו אף בשעת הדחק גדול לא החיר להדליק מפלגה"מ שלו רק מפלגה"מ של המרה"ד ודוק.

עכ"פ יוצא לנו ממה שהארכנו עד כה, דאין להדליק נר חנוכה בע"ש קודם פלג המנחה אלא סמוך לשקיעה"ח דוקא אף לדעת הלבוש, וא"כ לכאורה היו צריכים להזהיר שלא להדליק לפני פלגה"מ של המרה"ד דאין יוצאין בזה יד"ח, וגם איכא בזה חשש ברכה לבטלה, - והלא מנהג העולם וציניהם חסידים ואנשי"מ שנוהגים להדליק נרות שבת לערך רבע שעה לפני השקיעה, ונרות חנוכה לפנייה, נמצא שמדליקין נ"ח צעוד היום גדול לפני פלגה"מ של תרה"ד, ובפרט בחנוכה שהימים קצרים ופלגה"מ הוא לא יותר משעה קודם זאה"כ, ולפי מה שציבורנו הרי זה שלא כדין, ובפרט בירושלים שמדליקין ארבעים דקות לפני השקיעה, ונר חנוכה לפנייה, - וראיתי בספר מועד"ו שגם הוא נדחק ליישב מנהג העולם ובפרט בירושלים שמדליקין נ"ח לפני פלג המנחה ולא העלה דבר ברור והניח הדבר בצ"ע עי"ש בח"צ סי' קנ"ב ובח"י סוס"י פ"ו ע"ש.

(י) יש ליישב מנהגינו דיש לחלק בדעת הלבוש בין נר חנוכה בחול לנ"ח בע"ש.

נודמן לו להדליק נר לחולה שיש בו סכנה, שאינו יכול לנאת
בנר זה מצות הדלקת נ"ח ולצדך עליה, דמאחר דבע"ש זמן
הדלקת נר חנוכה הוא ציוס, ע"כ צלילה כבר עבר זמנה,
ושב אינו יכול לקיים אז מצות הדלקת נ"ח כלל ע"ש.

א"ל דלפ"ז יש לכאורה להקשות, דמאחר דסבירא להו
דהא דמדליקין ציוס הוא משום דמזותן ציוס, א"כ
למה לא יוכל להדליקן לכתחילה בעוד היום הגדול.

כרם נראה דלק"מ, דשפיר י"ל דצאמת מעיקרא דדינא
היו יכולים להדליקן גם בעוד היום גדול ואפילו לפני פלג
המנחה מאחר שמזותן ציוס, - אלא דאם נדליקן בעוד היום
גדול אז לא יהיה ניכר כלל שמדליקן לנר של מצוה, ובודאי
שלא יהא ניכר שמדליקן לצורך מצות נ"ח של לילה זו,
ומש"ה צריך להדליקן סמוך לשקיעה"מ, או עכ"פ מפלג
המנחה ואילך, שאז ניכר שמדליקן לצורך מצות נר חנוכה,
ודומה ממש לנר של שבת, דכמו בנר של שבת תיקנו כן
מחילה שדליקן ציוס, ומעיקרא דדינא היה אפשר להדליקן
אף בעוד היום גדול לפני פלג המנחה, אלא דאין להדליקן
אז משום שלא יהיו ניכרין שמדליקן לנר של מצוה, הוא הדין
והוא הטעם בנר חנוכה שחל בע"ש שמעיקרא דדינא היה
אפשר להדליקן לפני פלג המנחה, שהרי עיקר מצות הדלקתן
בע"ש הוא ציוס כדברי הבית אפרים, אלא שאין להדליקן
לפני פלג המנחה משום היכרא כנ"ל.

וסמוכין לדברינו יש להביא מדברי הרשב"א שבת כ"א,
וה"ל הא דאמרין מצוה משתקעת החמה עד שחכלה רגל
מן השוק, מסתברא דלאו עיכובא הוא לומר דקודם לכן
אם רצה להדליק אינו מדליק, דהא ודאי אילו רצה להדליק
מדליק סמוך לשקיעה"מ, דהא איכא פרומוי ניסא, וכענין
שאמרו לקמן בנר שבת דעמוד האש משלים לעמוד הענן,
ולומר דמדליקן סמוך לשקיעה"מ איכא היכרא דלצורך שבת
מדליקו והכא נמי דכוותה וכו' עכ"ל, - הרי יוצא לנו מדברי
הרשב"א דס"ל שגם הא דצריך להדליק נרות חנוכה כל
ימי חנוכה סמוך לשקיעה"מ משום היכרא אחינן עלה, אלא
דהרשב"א לשיטתיה דס"ל דכל ימי חנוכה מדליקין בעת
שקיעה"מ, ולכן נתן טעם זה להיכרא בכל ימי חנוכה, לא
כן אגן דקימ"ל כשיטת המרדכי ודעמיה דמסוף שקיעה"מ
מדליקין שהוא לאה"כ לדידהו אין הטעם משום היכרא
אלא משום דמזותן צכך להדליקן צלילה שאז הוא זמנה,
אלא דבע"ש שגם לדידן מדליקין בעוד יום, בזה שפיר י"ל
גם לדידן דהא דצריכין להדליקן בע"ש סמוך לשקיעה"מ
ולא בעוד היום גדול לפני פלג המנחה הוא רק משום
היכרא שיהא ניכר שהדליקן לנר של מצוה וכנ"ל, ודוק.

ומאחר שנמצא לן דגם נר חנוכה בע"ש חיוב הדלקתן
סמוך לשקיעה"מ הוא רק משום שיהיו ניכרין שנדלקו לשם נר
מצוה, ודומה נר חנוכה לנר שבת, א"כ כמו שרשאי להדליק
נר של שבת בעוד היום גדול כשמקבל תיכף שבת, ועי"ז ניכר

אמנם עדיין יש מקום ליישב מנהגינו עפ"י הלבוש, -
ד"ל דהגם דס"ל להלבוש לחלק בין נר שבת לנר
חנוכה, דדוקא בנר שבת יכול להדליק מפלגה"מ שלו, לא
כן בנר חנוכה וכנ"ל, - מ"מ י"ל דע"כ לא קאמר הלבוש
אלא בנ"ח שחל בחול שאז אין להדליק נ"ח בעוד היום
גדול וכנ"ל, לא כן בנ"ח שבער"ש שמדליקין אז נרות שבת
תיכף בסמוך אחר נרות חנוכה, וא"כ מאחר שיכול להדליק
נרות שבת מפלגה"מ [של הלבוש] ולקבל שבת אז, ע"כ שוב
שפיר יכול גם להדליק נרות חנוכה, דמאחר דמקבל שבת אז
י"ל דשוב לא מקרי מדליק בעוד היום גדול, שהרי תיכף
לאחר שמדליק נר חנוכה הרי מקבל שבת בהדלקת נרות
שבת, - וגם י"ל דמיגו דהוי לילה לגבי שבת הוי נמי לילה
לגבי חנוכה, - גם י"ל דמדמקבלת האשה תיכף שבת א"כ
שוב הוי זמן הדלקה לנ"ח, שזמנו סמוך לשבת, [אלא דדברינו
אלה האחרונים יחא להאשה שמקבלת שבת לא כן האיש],
ועי' להלן בזה הנה מה שכתבנו כן בדעת הלבוש ביתר שאת
עפ"י הבית אפרים, - ולפ"ז שוב שפיר כתב המשמרת
שלוס להקל להדליק בשעת הדחק גדול נ"ח בע"ש מפלג
המנחה שלפני השקיעה, דלפ"ז שביארו הרי י"ל דגם
הלבוש ס"ל כן].

(יא) מיישב מנהג העולם ומציא היתר להדליק נר
חנוכה בעוד היום גדול כמו בנר שבת, עפ"י דהבית
אפרים דנ"ח בערב שבת עיקר מצותו ביום.

והיה נראה ליישב מנהג העולם עפ"י יסוד של גדולי
האחרונים, - דהנה כל דברינו אלה עד כה, מצוסקין
על דין זה דנר חנוכה מצוה משתקעת החמה והיינו
לאה"כ, ולכן גם נעצר שבת צריכין להדליקן כל מה דאפשר
סמוך ביותר ללילה, ומש"ה אין להדליקן בעוד היום גדול,
וכדמבאר צטו"ז סי' תרע"ג סק"ט באריכות.

אמנם בשו"מ בית אפרים או"ח סי' ס"ג צריש התשובה,
כתב לחדש דהדלקת נר חנוכה נעצר שבת שמדליקין אותן
ציוס, אין הטעם בזה משום דא"א להדליקן צלילה, ובאין
צריה מדליקין אותן ציוס סמוך ללילה, ואז הו"ל ההדלקה
ציוס רק כהכנה והכשר למצות הדלקת נר חנוכה שעיקרה
צלילה, - אלא דנעצר שבת מאחר שא"א להדליקן צלילה,
ע"כ תקנו חכמים - שיעקר מצות הדלקת נר חנוכה
תהיה אז ציוס ומקיים בזה עיקר מצוה - ולא הוי
כהכנה והכשר מצוה גרידא, וע"ש שהארץ לצאר בזה ולהנדיק
דברי התורה ודנפסק בשו"ע סי' תרע"ג ס"ב, דאפילו אם
כצוה נר חנוכה נעצר שבת קודם קבלת שבת אין זקוק לה,
והטו"ז השיג עליו ע"ש, ולפי דבריו לק"מ דכן הוא עיקר
מצותן להדליק בע"ש ציוס דוקא.

וכן החליט להלכה בשו"מ מהר"ש ענגל ח"ב סי' ג'
אות י"א כדברי הבית אפרים, וחדש עפ"י חידוש גדול
ונפלא, דמי שלא הדליק נר חנוכה בע"ש עד הלילה, וצלילה

שמדליקן לכבוד שבת כדבארנו, א"כ ה"ה נזר חנוכה יכול להדליק סמוך ממש להדלקת נרות שבת, דמאחר שמדליקן סמוך לנרות של שבת הרי ניכר בזה שמדליקן לנר של מצוה, ואף שעדיין יום גדול מ"מ מאחר דניכר שהמה נר של מצוה לית לן זה כדבארנו לעיל אות ב' גבי נר שבת, - וה"ה והוא הטעם נזר חנוכה.

ומעתה ה"ה לדעת הלבוש שמחיר להדליק נרות של שבת מפלג המנחה שלו שהוא כשעה ורביע לפני שקיעה"ת, לדידיה אם מדליק באמת אז נרות שבת אזי יכול להדליק בשעה זו גם נרות חנוכה, דכיון שניכר שמדליקן לנר של מצוה הרי שפיר יכול להדליקן אף ביום מאחר שמצוה הדלקתן הוא ביום.

ומה שכתב הלבוש צ"ח חרע"ז שהצאיתי לעיל דבשעת הדחק יכול להדליקן סמוך לשקיעה"ת, משמע דמפלג המנחה שלו אינו ראוי להדליק אפילו בשעת הדחק, לק"מ דהרי שם מיירי הלבוש בשאר ימי חנוכה ולא בער"ש, ואז צודאי מצוה הדלקתן הוא צלילה דוקא כעיקר מצותן, לכן אף בשעת הדחק צריך עכ"פ להדליקן סמוך לשקיעה"ת, אבל מפלגה"מ ידידיה [של הלבוש] אינו יכול להדליקן, דלגבי נר חנוכה לא הו' עדיין לילה, כמו שבארנו לעיל אות ח', משא"כ בערב שבת חנוכה שאז מצוה הדלקת נ"ח הוא ג"כ ביום כנ"ל, לכן כל שניכר שמדליקן לשם נר מצוה שפיר מדליקן אפילו בעוד היום גדול כדבארנו, ודוק היטב בכ"ז.

(יב) מבאר רבש"מ דליקין נ"ח סמוך לנר שבת שמקבלין עליו שבת אז ניכר גם בנ"ח שגדליקין לשם מצוה אף בעוד היום גדול, - ומבאר בסו"ט הטעם שמדליקין נ"ח לפני נר שבת, - ומחדש דהאשה אינה יבולה לצאת (עכ"פ לכתחילה) מצות נ"ח לאחר שקיבלה שבת, לפי"ה הב"א והר"ש ענג'.

אל"א דעדיין יכול צעל דין לחלוק על דברינו אלה, דבשלמא נזר של שבת שפיר ניכר שהוא נר של מצוה אף שמדליקין בעוד היום גדול מאחר דמקבלת שבת עתה צהלוקה זו, משא"כ נזר חנוכה שעדיין אינו מקבל שבת צעת שמדליקין למנהגייה שמדליקין אותן לפני נרות שבת, וא"כ י"ל דאינו ניכר שהמה נר של מצוה בעוד היום גדול.

אמנם נראה דלק"מ מחרי טעמי, ראשית הלא מצוה צו"ע הרב סי' רס"ג ס"ו וצקו"א שם סק"ז דהא דלריקין לקבל שבת מיד כשמדליקין בעוד היום גדול אין הכוונה מיד ממש אלא סמוך להדלקה כשיעור צלית דג קטן ע"ש, - וא"כ כמו דנזר שבת אם מקבל סמוך לאחר הדלקתן שפיר ניכר שהמה נר של מצוה, ה"ה נזר חנוכה אם מדליקן סמוך להדלקת נר של שבת שמקבל עליהן שבת, שפיר הו"ל גם נ"ח ניכר שגדלקו לשם נר חנוכה.

וצד"ל דהנה לכאורה צריך ביאור אמאי מדליקין נרות חנוכה לפני נרות שבת הא הצעל אינו מקבל שבת

צעת הדלקת נרות שבת שמדלקת אשתו, ואמאי לא ידליק הוא נרות חנוכה לאחר שהדליקה אשתו נרות שבת, ואז הרי תהיה ההדלקה סמוך יותר לשקיעה"ת וללילה, וגם הלא נר שבת הו"ל חדיר, והגם שהנר חנוכה שהוא מדליק הוא גם בצביל אשתו ואכלה כבר שבת, מ"מ צודאי יכולה היא לנאח צהלוקתו הגם שכבר שבת אכלה, דאין הוא השליח שלה רק שהיא יוצאת יד"ח נזר שלו, וגם לעשות שליח ממש להדליק בצבילה לאחר שהדליקה נרות שבת היתר במג"א סי' תרע"ט סק"א וכש"כ בזה, ואלא שיך לומר בזה דכל דליהו לא מצי עבד לא מצי מעבד שליח כדמבאר צפרמ"ג שם, ועי' במקראי קדש סי' י"ז מה שהק' ע"ד הפמ"ג.

אלא דמ"מ היה אפשר לומר דמאחר דנ"ח חיוצו הוא נר איש וציתו, דהצעל מדליק נרות חנוכה גם עבור אשתו, ולכן אין מן הנכון שהאשה תלא ידי חובת מצוה נר חנוכה צורות שגדלקו גם בצבילה כשכבר שבת אכלה, ומשו"ה נוהגין שהצעל מדליקן לפני שמדליק היא נרות שבת.

ויתר ע"כ י"ל עפ"י דהיתר אפרים והמהר"ש ענג'ל הנ"ל שמידשו דבע"ש מצוה הדלקת נ"ח הוא ביום דוקא ולא צלילה, וא"כ מאחר שהצעל מדליק נרות חנוכה גם בצביל אשתו לכן צריך הצעל להדליקן לפני שקיבלה האשה שבת דוקא, דאילו כבר קיבלה שבת הרי אז הו' אכלה כבר לילה, ושוב אין היא יכולה לנאח ידי חובת מצוה נר חנוכה צורות אלו שהדליק הצעל, וכמש"כ צמהר"ש ענג'ל הנ"ל דצלילה כבר עבר זמן ההדלקה ואין יוצא אז יד"ח, - ואף דבמצואות עדיין יום הוא ועדיין זמן הדלקת נ"ח למי שלא קיבל עליו שבת, מ"מ הרי מצינו צכמה דברים דמאחר שקיבלה האשה שבת כבר מקרי אכלה לילה, כגון לענין הפסק טהרה לאחר הדלקת נרות שבת דאף דעדיין יום גמור הוא, מ"מ מאחר שכבר קיבלה האשה שבת הו' אכלה לילה, ואין לה להפסיק עוד בטהרה, כמש"כ צכמה אדם כלל קי"ו ס"ה וצקש"ע סי' קנ"ט ס"ג, ואפילו לדעת המחירין מ"מ צודאי דלכתחילה צריכה להפסיק בטהרה קודם שקיבלה שבת כדמשמע בפשיטות מדברי הרמ"א סי' קצ"ו ס"א וע"ש באחרונים, - וכן איתא במג"א סי' רס"ג ס"ק י"ט שלא תתפלל מנחה לאחר שקבלה שבת צהלוקת הנרות ע"ש, [ועי' מה שהארכנו בזה צסי' ט"ו] - וא"כ ה"ה לגבי נרות חנוכה מאחר שהאשה כבר קיבלה עליה שבת והו' אכלה כבר לילה, אזי כבר עבר אכלה זמן הדלקת נ"ח שהוא ביום לדעת הב"א והר"ש ענג'ל הנ"ל, ואינה יכולה לנאח אז יד"ח נ"ח, - ומשו"ה צריך הצעל להדליק נר חנוכה, עכ"פ לכתחילה, לפני שמדליק היא נרות שבת ותקבל עליה שבת, ודוק כי נחמד תלי"ת.

ומצעתה לאחר שנתבאר לן שזמן האחרון שיכולה האשה לנאח מצוה נרות חנוכה הוא לפני שמדלקת נרות שבת, לכן כשמדליק הצעל נרות חנוכה ומדליק גם בצביל אשתו הרי שפיר ניכר שהוא נר של מצוה אף שעדיין יום

נ"ח בכל ימי חנוכה הוא בחילת השקיעה, ואף סמוך לפני השקיעה כדמבאר ברשב"א שבת כ"א שהצאיתי לעיל אות י"א, לדידו פשוט דאין שום נפק"מ בין שאר ימי חנוכה לער"ש חנוכה, דכמו דבשאר ימי חנוכה, כן בע"ש אפשר להדליקן סמוך לשקיעה"ת, - ומדאין לדידו דין מיוחד לערב שבת, ע"כ כמו דבשאר ימי חנוכה יכול להדליקן גם צילה אף להרשב"א, ה"ה בע"ש יכול להדליקן צילה [אי לאו איסור שבת], ולפי"ז שפיר יכולה האשה להדליק נרות שבת ולקבל עליה שבת, ואעפ"כ תוכל לזאת יד"ח הדלקת נ"ח מצעלה אף שאכלה כבר לילה, דהרי עדיין הוא זמן הדלקתן לדעת הרשב"א - ולכן הרשב"א לשיטתו פסק שפיר דבע"ש תדליק האשה נרות שבת לפני הדלקת נ"ח משום דנר שבת הוא חדיר, ואעפ"כ תוכל שפיר לזאת אח"כ יד"ח הדלקת נר חנוכה מצעלה אף שכבר קיבלה שבת כנ"ל, ודוק היטב כי נכון ונחמד חל"ת.

משא"כ אין אי אפשר לנו לחוש לדברי הרשב"א להדליק נר שבת לפני נ"ח הגם דהו"ל חדיר, דמאחר שגם האשה צריכה לזאת בנ"ח ולאחר שכבר קיבלה שבת ועשתה לילה שוב לא היא צעילה זמן הדלקה לדין כדציארנו.

ולפי"ז נראה לחדש דבאם הצעל צעמו מדליק גם נרות שבת ואין אחד מבני ביתו שמקבל אז שבת אזי שפיר מסתברא למימר שדליק נר שבת תחילה שהוא חדיר ואח"כ נ"ח, ול"ע למעשה, ודוק היטב בכ"ז כי הוא כפתור ופרת.

יד) מבאר דעת הגר"א דס"ל דאין להדליק נ"ח בע"ש בעוד היום גדול, דס"ל בהרשב"א.

אמנם לכאורה עדיין עומד לנגדנו דברי הגר"א הנ"ל בצאת ט' שחולק שם על הרמ"א, ופסק דבע"ש אין להדליק נ"ח רק סמוך לשקיעה"ת ולא צעוד היום גדול, הרי ללא ס"ל כדציארנו, דנר חנוכה בע"ש דמיא לנר שבת דיכולין להדליקן אף מפלג המנחה ידידיה.

צ"ע לק"מ דהרי כל דציארנו צוים על יסוד דעת הראשונים דזמן הדלקת נ"ח בכל ימי חנוכה הוא צלחה"כ, אלא דבע"ש מאחר שא"א אז להדליקן, ע"כ נשתנה זמנו ליום כדברי הבית אפרים והמהר"ש ענגיל הנ"ל, ועל יסוד זה השויתי נר שבת ונר חנוכה אהדדי, דמה לזרין להדליקן בע"ש סמוך לשקיעה"ת הוא רק משום היכרא, הא צלחה"ה היו יכולים להדליקן צעוד היום גדול, ולכן שפיר העלינו דבאופן שמדליקן סמוך להדלקת נר של שבת, שאז ניכר שמדליקן לנר של מצוה ע"כ יכול להדליקן אף צעוד היום גדול, - משא"כ לדעת הרשב"א והר"ן שעליהם צנה הגר"א יסודו, דס"ל דנ"ח בכל ימי חנוכה זמן הדלקתן הוא תמיד סמוך לשקיעה"ת, שפיר כתב הגר"א דאין להדליק נ"ח צעוד היום גדול אף אם ניכר שהמה נר של מצוה, דמ"מ עדיין לא הגיע זמן מצוה דמנחה הדלקת נר חנוכה הוא תמיד

גמור, מאחר שחייב תדליק היא נרות שבת ומקבל עליה שבת, לכן שפיר הוא אז זמן הדלקת נ"ח, אלא דלפי"ז צריכין לדקדק שהצעל ידליק נרות חנוכה סמוך ממש לפני הדלקת האשה נרות שבת לאחר שכבר הוכנו נרות שבת, וכן הוא באמת המנהג.

ויותר מזה נראה דגם שאר בני הבית המדליקין נרות חנוכה כל אחד לעצמו והרי המה עדיין אינן מקבלים שבת צהדלקת נרות שבת, וא"כ לכאורה לא ניכר צנחתיים שהמה לצורך נר מצוה חנוכה, מ"מ נ"ל פשוט דמאחר שכבר הדליק הצעל נרות חנוכה, ונרותיו ניכרים המה שר של מצוה המה כדציארנו, א"כ שוב גם כל שאר הנרות שמדליקין באותו בית צודאי ניכרין המה שהן הנה נרות של חנוכה.

אלא דזה פשוט דכל דציארנו אלה המה דוקא כשמקבלת האשה או אחד מבני הבית שבת צהדלקת הנרות, דמאחר שמקבלים אז שבת הרי ניכרין שהמה נרות שבת, וממילא גם נרות חנוכה ניכרין אז שהמה לצורך מצוה נר חנוכה כדציארנו, - לא כן כשמדליק הצעל נרות שבת ואינו מקבל עליו שבת, אז צודאי דאינו יכול להדליק צעוד היום גדול לא נרות שבת כדמבאר בשו"ע רס"ג ס"ד, וכש"כ נרות חנוכה אינו יכול להדליק אז רק סמוך לשקיעה"ת כדי שיהא ניכרין שהמה לצורך מצוה נר חנוכה.

יג) מבאר בטו"ט שיטת הרשב"א דס"ל דמדליקין תחילה נר שבת והדר נ"ח דלשיטתיה או"י דמצות נר חנוכה מצוה בתחילת השקיעה - ומעם לשבח למה אין אנו נוהגין כן.

ועפ"י דציארנו אלה נצין היטב שיטת הרשב"א בתשובה ח"א סי' אלף ע' שפסק דבע"ש ידליקו נר של שבת תחילה ואח"כ נר חנוכה משום דחדיר ואינו חדיר חדיר קודם, - ולפי מה שציארנו הרי אין מן הנכון להדליק נ"ח לאחר שהדליקה האשה נר של שבת, שהרי אכלה כבר לילה, ואין היא יוצאת אז ידי חובת הדלקת נר חנוכה עכ"פ לכתחילה לפי"ד הבית אפרים והמהר"ש ענגיל.

אמנם לק"מ דהרשב"א לשיטתיה או"י, - דהנה כל הטעם של הבית אפרים והמהר"ש ענגיל הוא משום דמאחר דמצוה נ"ח הוא צלילה לאחר צלחה"כ ולכן בע"ש שא"א להדליק צלילה ע"כ חקנו חז"ל שבע"ש זמן הדלקת נ"ח תהיה ציוס, וע"כ שפיר חדש המהר"ש ענגיל דלפי"ז צליל שבת אין יוצאין יד"ח הדלקת נ"ח דכבר עבר זמן ההדלקה, וכן שפיר כתבנו לחדש דלאחר שקיבלה האשה שבת אין לה לזאת יד"ח מצוה נ"ח שכבר עשתה לילה כנ"ל, - אלא דכ"ז ניחא לדין דקימ"ל כדעת המרדכי והטור והשו"ע דזמן הדלקת נ"ח בכל ימי חנוכה הוא לאחר סוף השקיעה דהיינו לאחר צלחה"כ, לכן בע"ש זמן הדלקתן הוא ציוס כנ"ל, - משא"כ לדעת הרשב"א והר"ן דס"ל דזמן הדלקת

לומר דכונת המג"א צמ"כ צסי' תרע"ט שלא ידליקו נ"ח צע"ש לפני פלגה"מ, כונתו ללפני פלגה"מ של הלבוש כמו שהציא הוא עצמו את דבריו צסי' רל"ג, אלא דלא נראה שמהא כונתו כן.

ולפי דבריו לא קשה מידי, דמה שכתב המג"א שלא ידליקו נר חנוכה לפני פלג המנחה היינו צמי שנוהג כעיקר דדינא דהשו"ע, ואינו מחמיר על עצמו חומרת היראים, ומדליק נרות שבת סמוך לשקיעה"מ, ע"כ צודאי לא ידליק נרות חנוכה לפני פלג המנחה, שהרי אז לא ניכר שהמה נרות של מצוה, אצל צודאי מי שמחמיר תמיד כחומרת היראים שלא לעשות מלאכה מצוה"ש של היראים, שהוא כשלוש רצע מיל לפני השקיעה, וממילא צודאי דגם נרות שבת ידליק לפני צוה"ש של היראים, באופן כזה צודאי יודה המג"א שיוכל להדליק אז גם נרות חנוכה, דמאחר שמדליק אז נרות שבת, ומקבלת האשה עליה שבת, וממילא ניכרין דהמה נרות שבת, ועי"ז גם נרות של חנוכה יהיו ניכרין שהמה נרות חנוכה, וזמן הדלקת נרות חנוכה הרי הוא ציוס כמ"כ הצית אפרים והמהר"ש ענגיל, ע"כ צודאי יכול הוא להדליק צעוד היום גדול כדציארנו, ודברי המג"א מיושצין על נכון ודוק.

אסיים צוה ואקוה שיהא צדבריו אלה דברים של טעם ליישב מנהגן של ישראל להדליק נרות שבת וחנוכה צעוד היום גדול.

כ"ד ידירו דו"ש כה"י

סמוך לשקיעה"מ ואף צע"ש, - ולק"מ מדברי הגר"א על דבריו, דהוא פסק כשיטת הרשב"א והר"ן, ואנן קימ"ל כשיטת שאר הראשונים וכדציארנו ודוק היטב כי נכון הוא.

ויעי' נמצא דבר פלא שלמנהגינו שמדליקין כל ימי חנוכה צלילה, צע"ש נוכל להדליק צעוד היום גדול מפלגה"מ של הלבוש והגר"א, ולהגר"א ודעמיה שנוהגין להדליק בכל ימי חנוכה כבר בשקיעה"מ, לא יוכלו צע"ש להדליק מפלגה"מ דהלבוש ודגר"א.

אלא דנ"ע קצת דהרי הרשב"א שם מדמה נ"ח לנר שבת, וא"כ לדעת הגר"א דאזיל לשיטת הרשב"א למה לא נוכל להדליק נר חנוכה מפלג המנחה כמו צנר שבת, ויש ליישב.

טו) עפ"י דבריו נוכל ליישב סתירת המג"א בס"ר רס"א צסימן תרע"ט.

ולאחר שזכינו לזה יתישצו היטב דברי המג"א שגראין כסותרין צנסימן רס"א סק"ט, כתב דיש להחמיר כדעת היראים צצין השמשות הוא לפני השקיעה, וע"כ טוב לפרוש ממלאכה כשלוש רצעי מיל [י"ג מינוטין ומחנה] לפני השקיעה, והרי זה יותר מחצי מיל לפני פלג המנחה, ובהלכות חנוכה סימן תרע"ט סק"צ כתב שלא להדליק נרות חנוכה צע"ש קודם פלג המנחה, ואיך ידליק לאחר צין השמשות של היראים שהוא עצמו מצוה להחמיר כוונתה, [ואולי היה מקום

סימן טו

בירור גדול בדין טעימה לאשה לאחר הדלקת נרות שבת ויו"ט והמסתעף

בתוכן: זמן הדלקה"ג ושיטת היראים / תנאי שלא לקבל שבת בעת הצורך / היתר הטעימה לאחר השקיעה לצורך / מבאר דקבלת שבת בהדלקה"ג לפני פלגה"מ דר"ת אינה קבלה / מחלק בין קבלת תוספת שבת לקבלת עיצומו של יום לכמה ענינים ולדין הטעימה / ביאור מהות קבלת שבת בפה, ובהדלקה"ג, וקבלה בברכו ותפילה / ביאור נפלא בג' שיטות בקבלת שבת שבהדלקה"ג בשו"ע רס"ג ס"י אי הוי קבלה כלל, ואי מועיל בו תנאי / ומבאר דדין התנאי תלוי אי קבלת שבת היא עצם ההדלקה או הברכה / דין חפלת המנחה ודיני השבותין לאחר הדלקה"ג / חיוב קבלת שבת בשעת הדלקה"ג / קבלת יו"ט בהדלקה"ג ובברכת שהחיינו ואיסור הטעימה לאחריה חמורה משבת / מבאר דאין לה לקדש ולטעום מידי לאחר הדלקה"ג דסעודת שבת צריכה תיאבון.

אחדשה"ט כראוי:

י"ג טבת תשמ"ח לפ"ק

מכתבך הגיעני לנכון, ומה ששאלת צאשה שמתנה לאכול צזמן הדלקת הנרות האם עדיף לאכול טרם שמדליק צאופן שמתאר ההדלקה הנהוגה אללנו [ט"ו רגעים לפני השקיעה] כפי שיטת היראים ולהדליק סמוך לשקיעה, - או דלמא יותר טוב שמדליק מיד צזמן ההדלקה ומתנה שאינה מקבלת שבת כדי שמהא מותרת לאכול אח"כ דמותר להתנות

שלום וישע רב אמצ"כ האברך המופלג בתוריר"ש עוסק בתורה תדירא ה"ה מו"ה דוד גראס ני"ו בן ידידי הרבני המופלא ומופלג בתוריר"ש וחסידות לו עשר ידות בח"ן הר"ר ראובן שלי"מ"א יושב באהלה של תורה בכולל אברכים דחסידי בעלזא בעיר מאנסי יע"א.